

Modernizem napove vojno klasicizmu angleškega prevajanja s stališča učencev

Modernism Declares War against Classicism of English Translation from Pupils' Point Of View

Mirjana Meško
Osnovna šola Ormož
mirjana.mesko@gmail.com

Povzetek

Tisti, ki naše učence ženemo naprej, smo mi, učitelji. Vendar, pri tem se nikoli ne smemo riniti v ospredje. Ko naši učenci nastopajo na odru smo učitelji tisti, ki stojimo tik za zaveso in njihovim dosežkom ploskamo z največjo frekvenco. V tem kontekstu želim pomagati svojim učencem preplezati zid, pred katerega so postavljeni vedno, ko želijo zapisati besedilo v angleščini z enako vnemo in bogatim besediščem, kot to zmorejo v maternem jeziku. Orodje, ki jim pri tem pomaga, je slovar. V želji, da bi moji učenci premagali sami sebe, sem jim zastavila nalogo. Učence sem glede na njihovo predznanje razdelila na različne ravni, ki so prevajale odlomek iz knjige M. Twaina Prigode Toma Sawyerja. Polovica učencev je odlomek v angleščino prevajala s pomočjo tiskanega slovarja, druga polovica pa je pri tem uporabila IKT sredstvo – spletni prevajalnik. Rezultati kažejo, da modernizem zmaga v vojni, napovedani klasicizmu. Članek navaja prednosti uporabe spletnega slovarja v primerjavi s tiskanim slovarjem.

Ključne besede: angleški jezik, prevajanje, osnovna šola, spletni slovar, tiskani slovar

Abstract

The thing that drives our pupils forward is us – the teachers. But we mustn't put ourselves in the forefront. When our pupils act on stage, teachers are the ones that stand behind the curtain applauding with the highest frequency. In this context I wish to aid my pupils climb the wall which they face every time they want to write in the English language with the same amount of enthusiasm and rich vocabulary as they are capable in their native language. The tool that gives them this ability is a dictionary. In desire, for my pupils to overcome themselves, I gave them a task. I divided the pupils into levels of knowledge and then a half of the pupils in each level had to translate a passage from Mark Twain's book The Adventures of Tom Sawyer

into English language using a paper dictionary, the other half used an ICT tool – an online dictionary. The results show that modernism defeated classicism. The article states the advantages of using an online dictionary in comparison to a paper dictionary.

Key words: English language, translating, primary school, on-line dictionary, paper dictionary

1 Uvod

Kot učiteljica angleščine v osnovni šoli sem svojim učencem zastavila - vsaj sprva sem tako menila - dokaj enostavno nalogo. Po ogledu filma, ki je služil kot orodje, preko katerega sem učencem približala zgodovino in pomembnejše mejnike v ameriški zgodovini, so učenci za domačo nalogo morali napisati obnovo tega filma v angleščini. Naloga je bila seveda diferencirana, vsak učenec je moral zapisati svojemu znanju angleščine primerno dolžino besedila. Tega, po njihovem mnenju nebi smela biti, so se lotili na najrazličnejše načine. Manjšinski del učencev je besedilo zapisal kar v tarčnem jeziku z izogibanjem besed, ki jih v angleščini niso znali ubesediti. Pretežni del učencev je besedilo zapisal v maternem jeziku in nato uporabil ali klasični slovar v tiskani obliki ali enega izmed mnogih spletnih slovarjev. Marsikateri njihovi izdelki so na našem obrazu izvalili smeh, nekaj besedil celo solze smeha.

2 Od problema

Težavam, s katerimi se srečujejo naši osnovnošolci pri tvorjenju in prevajanju besedil v angleščino, sprva nisem namenjala pretirane pozornosti. Vendar so podobni ponavljajoči se pripetljaji potrkali na mojo učiteljsko vest, željno uspeha svojih učencev. Še posebej učenci s primanjkljajem v znanju angleškega jezika so v stresni situaciji vsakič, ko morajo zapisati sestavek v angleščini, nekaj kar ni mogoče narediti upoštevajoč zgolj vzorce, usvojene v učilnici. Glede na to, da se je večina mojih učencev lotila prevajanja na ta način, da so najprej tvorili besedilo v maternem in ga šele nato zapisali v ciljem jeziku (učenci, ki so sposobnejši na angleškem področju so slovenske stavke tvorili le v mislih, ostali so jih zapisali), sem se odločila, da ta problem raziščem.

Letno poročilo o izvedbi nacionalnega preverjanja v šolskem letu 2009/2010 (2010) navaja, da pisno sporočanje najceloviteje preverja sporazumevalno zmožnost učencev, saj posega na najvišje taksonomske stopnje znanja. V prihodnosti namerava Državni izpitni center povečati občutljivost pisnega dela preizkusa in tako izostriti pogoje za uspeh. Osnovnošolski učitelji angleščine imamo torej nalogo, da naše učence opremimo z znanjem in orodji, ki jim bodo omogočili kakovostno sporazumevanje v angleškem jeziku.

3 K rešitvi

Zgodnje učenje angleščine temelji na memoraciji posameznih besed, ki v skladu z učenjem po metodi celostni fizični odziv¹ daje odlične rezultate (Yanan, 2009). Učenje angleških besed se nato nadaljuje tudi preko slikovnih slovarjev, ki jih učenci izdelujejo sami. Učenci si v zadnji triadi osnovne šole pomagajo predvsem s slovarji. V prejšnjih letih so to bile težke, na videz

¹ Total Physical Response (TPR)

neprivlačne knjige. Te knjige so za učence predstavljale velik kup sena, v katerem so morali poiskati šivanko. Vendar, ko so to šivanko našli, še vedno niso bili prepričani, če je ravno ta šivanka, oziroma beseda, primerna za določen kontekst znotraj besedila. Z razvojem IKT so prišli privlačnejši spletni slovarji, ki tiskane slovarje odrivajo v marginalo. Spletni slovarji ne predstavljajo neobvladljive gmote besed, ampak pripomoček, ki učencu bistveno olajša delo. Tako kot učenci tudi učitelji sodobno tehnologijo večinoma razumemo kot orodje za lažje in učinkovitejše doseganje ciljev učenja in sodobne šole. Šola bi morala biti kraj, kjer se naučimo kako priti do znanja, kar pa danes brez orodij IKT ni več mogoče, za to je učiteljeva obveza, da se pouk posodobi in ga naravna na učence in jim da priložnost, da se naučijo samostojnega učenja (Bajželj 2009 po Kreuh 2008).

4 Prednosti uporabe spletnega slovarja

Podobno kot mora prodajalec prepričati kupca k izbiri določenega proizvoda, tako tudi jaz navajam prednosti uporabe spletnih slovarjev za učence.

4.1 Priročnost in hitrost

Sta zagotovo eni izmed atributov spletnih slovarjev. Uporaba spletnega slovarja je pokazala pozitiven vpliv na naključno učenje besed. Učenci zaradi časovne zamude oziroma prekinitve toka branja mogoče ne bodo uporabili tiskanega slovarja, ki je potreben za iskanje pomena neznane besede. Spletni slovar predstavlja odlično alternativo. Peters (2007) še zagovarja dejstvo, da bolj kot je pedagoško orodje popularno med učenci, večje so možnosti za uspeh učencev. Raziskava Lauferja in Hilla (2000) je pokazala, da je retenca poiskanih besed v spletnem slovarju trajnejša od uporabe klasičnih slovarjev, uporabljenih v podobnih raziskavah (Chun & Plast, 1996).

4.2 Eksaktnost

Točnost je za učence, ki ne znajo niti približnega pomena besede oziroma je vsaj uvrstiti v določeno področje npr. medicine, elektronike, zelo pomembna. Učenci s pomočjo spletnega slovarja in aplikacij, ki jih še dodatno ponuja, dobijo variacije pomena ene besede v različnih kontekstih. Pri prevajanju se prevajalec srečuje z najrazličnejšimi besedili s številnih področij in prevajalskimi problemi, ki se ob tem pojavljajo. Pogosto niso rešljivi zgolj s pomočjo slovarjev in leksikonov na domači polici ali trdem disku. Včasih se delo zatakne zaradi nerazumevanja izhodiščnega besedila ali manjkajočega izraza v tujem ali maternem jeziku; pogosto si je za kakovosten prevod potrebno razširiti tudi strokovno in jezikovno znanje določenega področja (Vintar, 1999). Podobno funkcijo imajo seveda tudi tiskani slovarji, vendar je veliko večja verjetnost, da bodo učenci le z enim klikom prišli do korpusa besedil, v katerih so lahko priča avtentični rabi te besede, kot da bodo v roke vzeli npr. angleško-angleški slovar. Spletni slovarji ponujajo možnost prevajanja stalnih besednih zvez kot so npr. pregovori, ki jih skoraj nikoli zaradi družbenih okoliščin v posameznem jeziku ne prevajamo dobesedno. Razvijanje slušne spretnosti je aplikacija, ki jo ponuja le spletni slovar. Učenci morajo besedo, ki jo iščejo, tudi slišati, saj je zapis angleških besed precej drugačen od njihove izgovorjave. Za primerjavo vzemimo učenca enakih predispozicij na področju poznavanja in rabe angleškega jezika, tj. učenca A in B. Soočimo ju z izzivom, da morata poiskati pomen besede, ki je obema seveda neznan. Učenec A to stori s pomočjo tiskanega, učenec B pa z uporabo spletnega slovarja. Oba učenca uspešno najdeta pomen te besede, vendar učenec B klikne tudi na možnost slišanja izgovorjave te besede in se ob tem še čudi, kako smešno se sliši. Učenec B to besedo večkrat ponovi in si jo tako vtisne v spomin. Po

preteku določenega obdobja učenca spet soočimo s to besedo, vendar tokrat le v slušni obliki. Kateri izmed teh dveh učencev bo najverjetneje poznal pomen besede? Učenec A je mogoče ne bo niti prepoznal, ker tiskani slovar ne govori. Učenec B bo besedo prepoznal, mogoče bo vedel tudi njen natančni pomen.

4.3 Smiselnost

Pouk s pomočjo računalnika oziroma IKT obsega njeno pomoč v vzgojno-izobraževalnem procesu povsod, kjer je to mogoče in smiselno. Namen računalnika oziroma IKT kot učnega pripomočka je iskanje optimalnih elementov in pripomočkov za pedagoško učinkovitost ter boljše doseganje vzgojno-izobraževalnih smotrov (Gerlič, 2000).

4.4 Dostopnost

Dostopnost spletnih slovarjev v primerjavi s tiskanimi slovarji v današnji družbi ne bi smela predstavljati ovire. Skoraj v vseh ustanovah je že možno dostopati do spleta, vsa večja mesta imajo tudi možnost dostopa do interneta preko brezžične povezave, v največ primerih pa samo sežemo v žep oziroma torbico in preko mobilnega telefona dostopamo do spleta ter tako tudi slovarja.

4.5 Brezplačnost

Vsi zelo radi prisluhnemo zastopnikom založb in knjigarn, ki nam trkajo na našo vest s pripovedjo o uporabnosti najnovejšega slovarja, leksikona ipd. za naše otroke. Te zastopnike po navadi odslovimo, ko nam povedo ceno slovarja. Za razliko od teh so spletni slovarji večinoma brezplačni in dostopni vsem.

4.6 Učenje učenja in individualno raziskovalno delo

To sta dodani vrednosti, ki ju učenec preko uporabe spletnega slovarja tudi razvija. Učenec se uči, ne samo kje in na kateri strani tiskanega slovarja poiskati besedo, ampak tudi z odpiranjem novih zavirkov internetnih strani slediti svojemu raziskovalnemu duhu.

4.7 Motivacija

Računalnik oziroma IKT je izredno motivacijsko sredstvo, kar je še posebej pomembno, če vemo, kaj pomeni za uspešen pouk motiviranost učencev za delo, da radi pridejo k pouku (Gerlič, 2006). Učenci se z večjim veseljem lotijo prevajanja določenega besedila s pomočjo spletnega slovarja, ker to delo predstavlja njihovo vsakdanje popoldne.

5 Učenci se prelevijo v prevajalce

V sklopu tega članka sem svojim devetošolcem (N=36) zastavila nalogo prevesti besedilo iz slovenskega v angleški jezik. Književno besedilo je vzeto iz slovenskega prevoda knjige pisatelja Marka Twaina Prigode Toma Sawyerja. Besedilo, ki so ga morali učenci prevesti, je bilo sledeče:

Poletni večeri so bili dolgi. Ni bilo še teme. Na lepem je Tomovo žvižganje utihnilo. Pred njim je stal tujec – deček, za spoznanje večji od njega. V revnem, ubornem mestecu St. Petersburg je zbujal vsak prišlec veliko zanimanje, naj je bil tega ali onega spola in kakšne si bodi starosti. Ta deček pa je bil tudi lepo oblečen – lepo oblečen v delavnik. To je bilo kratko malo osupljivo. Imel je lepo čepico, tesno zapeti suknjič iz modrega blaga mu je bil nov in čeden in hlače prav tako. Na nogah

je imel čevlje – pa je bil samo petek. Celo ovratnico je nosil, živobarven trak. Imel je nekaj tako mestnega, da je Toma brž začelo gristi. Kolikor dalj je Tom strmel v to sijajno čudo, toliko bolj je vihal nos nad to imenitnostjo in toliko bolj klavrno opravljen se je zdel sam sebi. Nobeden izmed njiju ni spregovoril. Če se je premaknil eden, se je premaknil drugi – vendar ne le postrani, v krogu; ves čas sta bila obrnjena drug proti drugemu in se gledala iz oči v oči.

Njihove prevode sem primerjala z zapisom v angleškem jeziku izpod peresa Twaina:

The summer evenings were long. It was not dark, yet. Presently Tom checked his whistle. A stranger was before him -- a boy a shade larger than himself. A new-comer of any age or either sex was an impressive curiosity in the poor little shabby village of St. Petersburg. This boy was well dressed, too -- well dressed on a week-day. This was simply astounding. His cap was a dainty thing, his close-buttoned blue cloth roundabout was new and natty, and so were his pantaloons. He had shoes on -- and it was only Friday. He even wore a necktie, a bright bit of ribbon. He had a citified air about him that ate into Tom's vitals. The more Tom stared at the splendid marvel, the higher he turned up his nose at his finery and the shabbier and shabbier his own outfit seemed to him to grow. Neither boy spoke. If one moved, the other moved -- but only sidewise, in a circle; they kept face to face and eye to eye all the time.

Učence sem razdelila glede na ravni njihovega znanja. Prva raven predstavlja učence (N=12), ki so v tej učni skupini najmanj sposobni na področju angleškega jezika, sledi druga (N=12), in tretja raven (N=12), ki je sestavljena iz učencev z naravnim talentom za angleški jezik. V vsaki ravni sem učencem dala besedilo; prvo polovico učencev sem prosila, naj prevedejo odstavek z uporabo tiskanega slovarja, drugo polovico pa, naj odstavek prevedejo z uporabo IKT sredstev, torej s spletnim slovarjem. Motivacija slednjih je bila precejšnja. Tako sem pridobila vzorce prevajanja na vseh ravneh znanja z uporabo obeh vrst slovarjev z obema vrstama slovarjev.

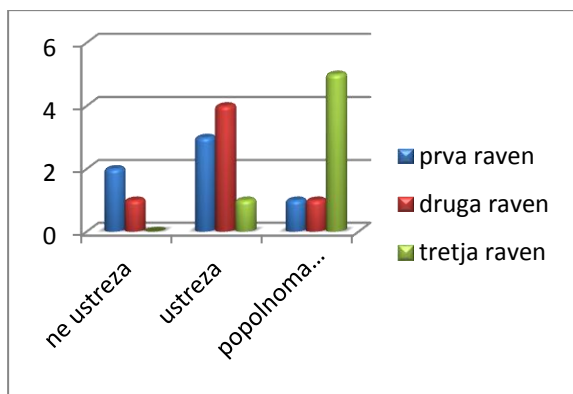
6 Klasicizem vs (proti) modernizem = 0 : 1

Vrednotenje njihovih izdelkov je potekalo preko kriterija, določenega za vrednotenje pisnih sestavkov v Nacionalnem preizkusu znanja iz angleščine, maj 2011². Vrednotila sem vsebino, besedišče, slovnico in zgradbo besedila. Merilo je predstavljal originalen zapis besedila.

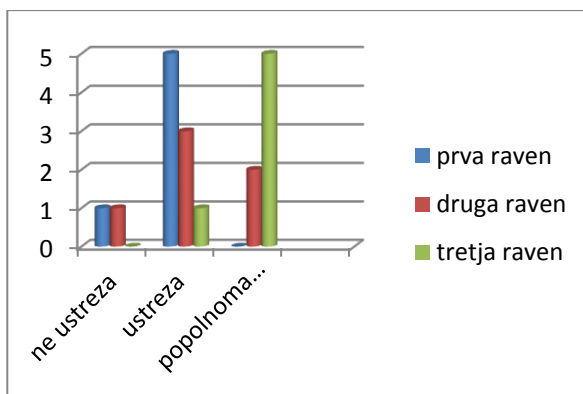
6.1 Vsebina

Glede vsebine samega prevajanja glede rabe slovarja ni bilo večjih odstopanj, saj so vsi učenci razumeli slovensko besedilo, tako sintakso temveč tudi semantiko. Vsebina prevajanega besedila se je po pričakovanjih razlikovala glede na različne ravni znanja učencev, kar je bilo tudi za pričakovati.

² Kriteriji dosegljivi na spletni strani: http://www.ric.si/preverjanje_znanja/predmeti/ostali_predmeti/

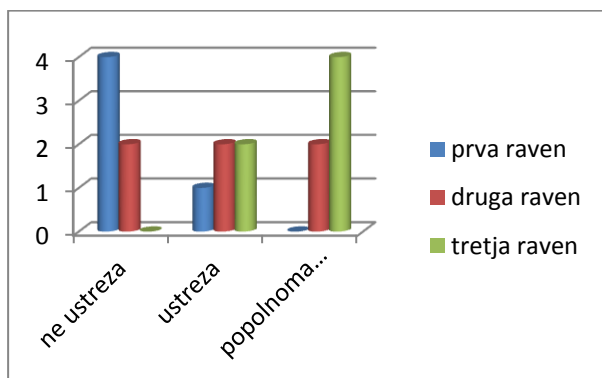
Graf 1: Vsebina prevajanja s tiskanim slovarjem

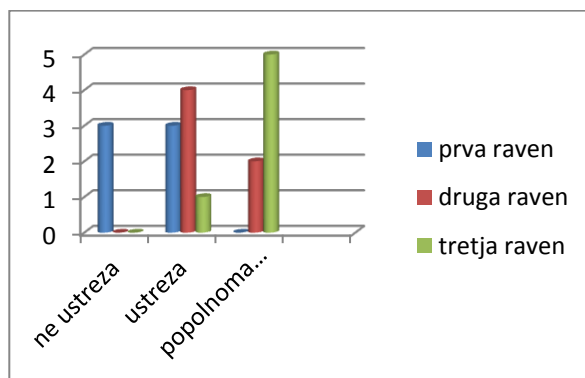
Graf 2: Vsebina prevajanja s spletnim slovarjem

6.2 Besedišče

Večje odstopanje je bilo opaziti med prevajanim besediščem z obema vrstama slovarja. Učenci tretje ravni, ki so prevajali preko IKT sredstev, so besedilo deloma prevedli kot naravni govorci, torej je bil njihov prevod ponekod tudi kopija originalnega besedila. Na drugi ravni je bilo besedišče prevajano s spletnim slovarjem umestno, medtem ko so variacije, pridobljene z navadnim slovarjem, od pričakovanega rezultata odstopale.

Graf 3: Besedišče prevajanja s tiskanim slovarjem

Graf 4: Besedišče prevajanja s spletnim slovarjem

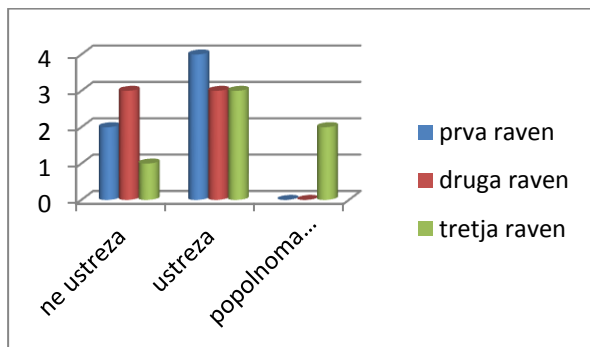
6.3 Slovnica

Analiza tega dela je bila najbolj pestra. Različni rezultati so se pojavili tako med ravnmi učencev, kot tudi med prisotnostjo in odsotnostjo IKT orodij za prevajanje. Klasicisti prve ravni³ so se bolje znašli v primerjavi z modernisti⁴ iste ravni. Ti učenci se verjetno bolje znajdejo v okvirih lastnega znanja z dopolnitvami tiskanega slovarja, kot v množici možnosti, ki jih ponujajo tako imenovani online slovarji. Rezultati učencev, razporejenih v drugo raven, so monotoni, kar se tiče odstopanj. Modernisti tretje ravni so z lastnim predznanjem, v kombinaciji z neomejeno možnostjo izbir, ki jih ponuja spletni slovar, zadali dokončen udarec klasicistom. Začetna motiviranost modernistov je bila opazno večja, imeli so več elana za delo, vendar so tudi porabili več časa za prevajanje. Splet jim je namreč ponujal nešteto novih povezav, ki so jih pregledali v želji za boljšim rezultatom. V krajšem časovnem intervalu so

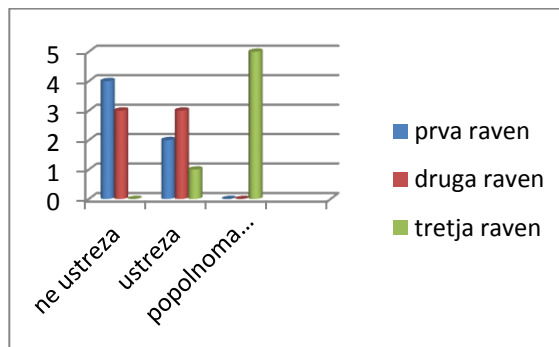
³ Učenci, ki so prevajali s tiskanim slovarjem.

⁴ Učenci, ki so prevajali s spletnim slovarjem.

besedilo prevedli učenci z uporabo tiskanega slovarja, vendar z manjšo vnemo in posledično tudi slabšim rezultatom.

Graf 4: Slovnica prevajanja s tiskanim slovarjem

Graf 5: Slovnica prevajanja s spletnim slovarjem

6.4 Zgradba besedila

Zgradba besedila je glede na ravni in orodja prevajanja bila poenotena.

7 Zaključek

Računalnik oziroma informacijska in komunikacijska tehnologija (IKT) že ima svoje mesto v našem izobraževalnem sistemu; v nekaterih šolah in na določenih izobraževalnih stopnjah boljše, v drugih manj uspešno. Mnogo je govora o možnostih sodobnejšega in kvalitetnejšega pouka in poučevanja, ki ga ta tehnologija omogoča, o možnostih uspešnejše individualizacije in diferenciacije (Gerlič 2000). Medtem ko tiskani slovarji ne bodo nikoli manjvredni pred očmi ljubiteljev knjig, spletni slovarji niso zgolj slovarji, temveč nuja za prevajalce. Enako se je izkazalo tudi pri osnovnošolskih učencih. Prevajanje preko spletnih slovarjev je za naše učence privlačnejše, dostopnejše, ponuja jim obilico raziskovanja in jih hkrati navdušuje za nadaljnje delo.

Literatura in viri:

- Chun, D. & Plass, J. L. (1996). Effects of multimedia annotations on vocabulary acquisition. *The Modern Language Journal*, 96: 183-198. DOI: 0026-7902
- Gerlič, I. (2000). *Sodobna informacijska tehnologija v izobraževanju*. DZS, Ljubljana.
- Twain M. (1965). *Prigode Toma Sawyerja*, Mladinska knjiga, Ljubljana
- Twain M. (2005). *The adventures of Tom Sawyer*, Macmillan, Oxford
- Bajželj, J. (2009). Uporaba IKT pri pouku (tujega jezika), njene prednosti in (možne) slabosti ter nujni pogoji za kakovostno delo z IKT. Informacijska družba – IS' 2009, Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi 16. oktober 2009, dosegljivo na: [http://profesor.gess.si/marjana.pograjc/%C4%8Dlanki_VIVID/Arhiv2009/Papers/Bajzel jJelka.pdf](http://profesor.gess.si/marjana.pograjc/%C4%8Dlanki_VIVID/Arhiv2009/Papers/Bajzel%20jJelka.pdf)
- Laufer B., & Hill M. (2000). What lexical information do L2 learners select in a CALL dictionary and how does it affect word retention? *Language Learning & Technology*, 3(2), 58-76, dosegljivo na <http://lt.msu.edu/vol3num2/laufer-hill/index.html>

- Peters, E. (2007). Manipulating 2 learners' online dictionary use and its effect on 2 word retention. *Language Learning & Technology* 2007-02: 36 – 45, dosegljivo na <http://llt.msu.edu/vol11num2/peters/>
- Vintar, Š. (1999). Računalniške tehnologije za prevajanje. *Uporabna informatika*, Let. 7, št. 1 (1999), str. 17-24, dosegljivo na <http://www.worldcat.org/title/racunalniske-tehnologije-za-prevajanje/oclc/454758562>
- Yanan, H. (2009). Application of TPR in Young Learners English Teaching. [Journal of Northeast Agricultural University, Social Science Edition 2009-05](#), dosegljivo na http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-DBNY200905029.htm. DOI : CNKI:SUN:DBNY.0.2009-05-029